

Politisering 'van' en 'in' het Vlaamse middenveld

Stijn Oosterlynck, Pascal Debruyne en Els Hertogen

OASeS

Ongelijkheid, Armoede, Sociale uitsluiting en de Stad
Universiteit Antwerpen

THE FLOOR IS YOURS #1

Politieke rol van middenveld

- ‘Politisering’ heeft negatieve bijklank
  - doet denken aan partijpolitieke sturing van middenveldorganisaties
  - gedelegeerd door kritiek op verzuiling
- ‘Depolitisering’ evenzeer negatieve bijklank
  - kritische houding onder druk door samenwerking met en financiering door overheden en private sector
  - middenveld in meer uitvoerende rol
- Weg uit dilemma: herdenken van betekenis van ‘politisering’

Politieke rol van middenveld

- Politiek is georganiseerde meningsverschil over hoe onze samenleving te organiseren
- Roep om politisering verschillende invullingen:
  - Deliberatieve democratie: consensus nastreven in rationeel debat onder burgers (niet uitbesteden aan politieke vertegenwoordigers)
  - 'Subpolitiek': buiten de klassieke politieke instituties (parlement, partij)
  - Agonisme: centraal stellen onenigheid, als bron van democratie

"Toch mag je een sociale beweging niet reduceren tot dienstverlening, wederzijdse ondersteuning en gezelligheid. Zeker in de huidige dramademocratie – waar politiek niet langer via sociale organisaties, maar wel via de media met kiezers communiceert – hebben sociale bewegingen meer dan ooit de plicht om zelf aan politiek te doen door in het publieke debat een kritische stem te laten horen, door maatschappelijk problemen op de politieke agenda te plaatsen en door gelijkgezinden te mobiliseren. Kortom, het middenveld is politiek, of zal niet zijn."

Socioloog Jaak Billiet (9 maart 2013 in De Standaard)

Deliberatieve democratie

Deliberatieve democratie: vorm van publieke besluitvorming waarin verzamelen van informatie, overleg en uitwisseling van argumenten centraal staan (cfr. Habermas)

- burgers delegeren besluitvorming niet naar politici maar zijn **zelf actief** in besluitvormingsproces (politisering)
- politiek draait rond argumentatie en rationele overwegingen gericht op **vinden van consensus**
- **macht wordt tijdelijk opgeschort** door verzekeren van gelijke stem van alle deelnemers en vooropstellen rationele argumenten

Wat Oosterweel ons leert over participatie

We moeten dringend werk maken van de introductie van elementen van deliberatieve democratie in onze besluitvorming, zegt Caroline Gennez. Zij trekt de Antwerpse sp.a-lijst voor het Vlaams Parlement. Ze publiceerde onlangs het boek 'De Verschilligen.'

17 februari 2014

De diagnose is al langer gekend: in onze maatschappij heerst een enorme kloof tussen burger en politiek. Burgers haken af, zijn niet meer geïnteresseerd

De methoden van G1000

Delen Ondertekenen

Fase 1 : Publieke raadpleging
Fase 2 : Burgertop
Fase 3 : Burgerpanel
De toekomst

Fase 1 : Publieke raadpleging

De eerste fase bestond uit een volledig open proces van agendabepaling voor de G1000. Zoals dat gebruikelijk is bij deliberatieve processen waren de thema's voor de burgertop vooraf niet vastgelegd door de organisatoren. Het was de overtuiging van de organisatoren dat het belangrijk was om met een leeg canvas te starten. Dat zou dan vervolgens door het publiek volledig worden ingevuld.

Een grootschalige online bevraging werd opgezet om een open proces van themabepaling te verzekeren. In het begin van 2011 zetten de organisatoren een 'ideeënbus' op de website. Iedereen kon daarin – ongeacht zijn of haar mening of achtergrond – de vragen of thema's voorstellen voor de burgertop. Deze online bevraging leidde tot een paar duizend bruikbare ideeën (nadat ongepaste en/of beledigende inzendingen werden gewist) die betrekking hadden op allerlei sociale, politiek en economische thema's. De personen die een idee aanbrachten konden bovendien stemmen op de ideeën en voorstellen van anderen, waardoor een goed beeld kon worden verkregen van de aantrekkelijkheid van de verschillende voorstellen. In totaal namen meer dan 6000 mensen deel aan dit proces.

THE FLOOR IS YOURS #1

Subpolitiek

- Teloorgang van sociale klasse politiek: politiek conflict verschuift van herverdeling welvaart naar omgang met risico's
  - Politisering van wat voorheen niet politiek was (milieu, voedsel, leefbaarheid woonomgeving, etc.)
  - Moderne politieke instellingen zoals parlement, politieke partijen en wettelijke procedures falen in omgang met nieuwe risico's
- Subpolitiek: 'niet-institutionele' renaissance van politiek (cfr. Beck) – focus op grass-roots, extra-parlementaire actie, niet gebonden aan klasse of partij, gedecentraliseerde netwerken en programmatorisch diffuus

THE FLOOR IS YOURS #1

Agonisme

- Herwaarderen van conflict als bron van democratische vernieuwing
  - zet zich af tegen rationele consensus als streefdoel: samenleving is inherent te verdeeld om consensus over inrichting van samenleving mogelijk te maken
  - consensus depolitiseert omdat het onvermijdelijke meningsverschillen toedekt
- Onderscheid 'de politiek' en 'het politieke'
  - 'De politiek': dagelijkse beheer of management van samenleving, via geijkte procedures, toegewezen posities en instellingen (bv. sociaal overleg: vakbonden stellen ondernemerschap niet in vraag en werkgevers akkoord met herverdelen productiviteitswinst)

Agonisme

- 'Het politieke': in vraag stellen van bestaande organisatie van maatschappij vanuit positie dat iedereen als 'gelijke' mag/kan spreken (bv. van 'illegal' naar 'mens zonder papieren')
  - werkt verstorend
- Agonisme: samenleving (incl. middenveld) zit in 'post-politieke conditie'; nood aan herwaardering 'het politieke'
- Uitdaging: vijandschap ombuigen tot legitieme politieke tegenstander (bv. actiegroepen in Oosterweeldossier)
  - anders worden tegenstellingen absoluut (bv. extreem-rechts, cfr. Mouffe)

Politisering van en in middenveld?

- ‘Politisering’ heeft niet één invulling, maar groepeert reeks strategieën over hoe politieke rol van middenveld nieuwe invulling kan krijgen
- Strategieën convergeren op aantal vlakken ...
  - zoektocht naar nieuwe organisatievormen
  - voorbij uitbesteden politieke rol aan ‘vertegenwoordigers’
- ... maar gaan op andere vlakken tegen elkaar in
  - consensus (deliberatie) versus conflict (agonisme)
  - blijvend belang van ‘oude’ breuklijnen (agonism vs subpolitiek)
- bestaand onderzoek UA-team voornamelijk geïnspireerd op agonistisch en subpolitiek perspectief

Ter inspiratie: drie cases van politiserend werken in middenveld

#Case 1: Brusselse zelforganisatie Mangoboom in Bloei

#Case 2: Hart Boven Hard

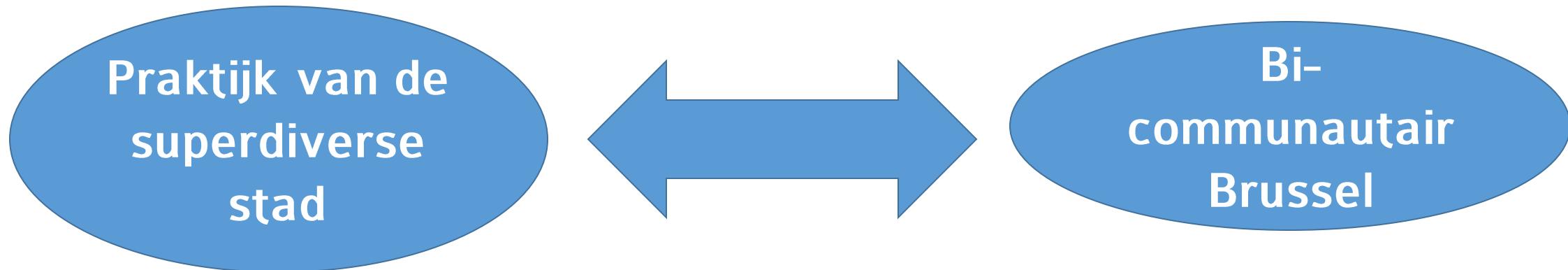
#Case 3: Beweging Recht op Wonen

Mangoboom in Bloei

- Mangoboom: superdiverse organisatie die tientallen nationaliteiten door middel van dienstverlening tegemoet komt
- Burgers met **een veelheid aan burgerschapsstatuten**: mensen met papieren in kwetsbare posities, net geregulariseerde burgers, mensen zonder papieren of in precaire papieren.
- De organisatie wordt bestuurd door **vrijwillige professionals**.
- De officiële doelstelling van de organisatie is om **het samenleven in de superdiverse stad te bevorderen**.
- **Praktijken**: interculturele projecten en praktijken opzetten. Formele, non-formele en informele educatie worden opgezet als sleutelpraktijken voor sociale mobiliteit van kinderen en ouders.

Agonistische praktijk: doortrekken van de bestaande taalorde

"We zijn hier, met jou, en jou, en jou (wijst mensen aan). En we zijn van overal andere plaatsen op de wereld. We zijn daarom het begin van een betere wereld, een wereld die al bestaat, maar die niet gehoord en gezien wordt. Elke dag dat we samenzijn, doortrekken we dat. Ga samenzitten, praat met elkaar, en vind elkaar." (Coördinator Mangoboom, op "Eerlijk Ontbijt"-activiteit, februari 2016).

De hypothese van gelijkheid “Iedereen spreekt als gelijke”

De relatie tussen de vrijwillige professionals en deelnemers reflecteert een relatie van “gelijke intelligentie” (Ranciere, 1991: 101)

- “La première chose que je changerais d’abord : qu’on cesse de prendre les gens pour des imbéciles, c’est-à-dire de commencer à se battre à cause de la langue.”
- “Burgerschap voor onze deelnemers, dat betekent, dat ze actor worden van hun eigen verhaal.”

HartBovenHard

- burgerbeweging van organisaties en mensen die zich verzetten tegen besparingsprogramma's van regeringen in België
- geen klassieke belangenorganisatie, maar mobiliseren rond gedeelde waarden (bv. diversiteit is realiteit) en alternatieve maatschappijvisie
  - geen eisen om te onderhandelen, wel tien 'hartenwensen' die waarden uitdrukken
- verbreedt repertoire actie-middelen:
  - geen betoging, maar parade
  - fietseling langs stakingspiketten
- agonistische aanpak, combinatie klassieke en subpolitiek (netwerk en grassroots, maar ook klassieke acties en risico's)

Beweging Recht op Wonen

- Bottom-up Housing First project voor dakloze Roma gezinnen in Gent
  - gedreven door ongewone coalitie van sociale en sociaal-artistieke organisaties, vrijwilligers en activisten, komen in conflict met reguliere hulpverlening
- Stellen sociale dienstverlening voor daklozen in vraag, want onaangepast aan dakloze gezinnen
  - huis is niet gewoon opvang, maar stabiele leefomgeving
  - activistische methodes, oa. bezetting stadhuis met dakloze gezinnen om stadsbestuur voor publieke verantwoordelijkheid te stellen

Beweging Recht op Wonen

- reactie van stadsbestuur: nood kanaliseren naar bestaande procedures en instellingen (sociale huisvesting en bestaande dienstverlening)
- geven voorkeur aan collectieve mobilisatie, eerder dan aan individualisering van aanpak noden via bureaucratisch-administratieve procedures
- zetten zelf dienstverlening op om overheid tot actie aan te zetten
  - Informele, ad hoc benadering, gecombineerd met gebruik van expert discours rond housing first
- combinatie subpolitiek (zoeken naar niet-institutionele kanalen, ongebonden, extra-parlementair, maar wel klassieke sociale risico's) en agonistische aanpak (meningsverschil aangaan, niet reduceren tot beheerskwestie en daklozen als gelijken benaderen)